

هرمزگان

شهین صادقی

عکس‌ها: رهبر امامداری

در ایران اقوام و طوایف مختلفی زندگی می‌کنند که علاوه بر داشتن آداب و رسوم مختلف و خاص خود، پوشش آنان نیز دارای ویژگی‌های خاص آن قوم و منطقه است که آن‌ها را از دیگران متمایز می‌کند. هرمزگان، جنوبی‌ترین استان ایران دارای بافت جمعیتی متشکل از اقوام مختلف ایران است. نکته قابل توجه در این میان این است که زنان هرمزگانی با وجود تنوع فرهنگی و قومیتی که در این استان وجود دارد هرگز از پوشش بومی و محلی خود غافل نشده و همچنان هویت تاریخی خود را حفظ کرده‌اند. زنان هرمزگان دارای پوشش محلی خاص و منحصر به فردی هستند که ترکیبی از هنر و صنایع دستی خیره‌کننده گلابتون‌دوزی و خوس‌دوزی در آن مشهود است.

«برقع» یا «برکه» از پوشش‌های دیدنی زنان هرمزگان است که ریشه در تاریخ و هویت بانوان این سرزمین دارد و نمادی از حجاب و نجابت زنان هرمزگان است. در بندرعباس و توابع آن، به این پوشش برکه (Borke) و در مناطقی از بندر لنگه بتوله (Batoole) می‌گویند.

برقع در واقع روبنده‌ای به شکل مستطیل یا نیم دایره از جنس پارچه یا چرم است که صورت را می‌پوشاند و از پشت سر به وسیله دو بند و گره به هم وصل می‌شود، قسمتی از آن نیز برای چشم‌ها و تنفس باز است.

در گذشته حتی در جوامع شهری وقتی دختری به سن تکلیف می‌رسید برقع می‌بست زیرا معتقد بودند دختر وقتی به سن بلوغ می‌رسد باید صورت خود را از مردان غریبه بپوشاند.

برقع در ایران تا دوره قاجار استفاده می‌شد و بعد از این دوره به علت سیاست کشف حجاب رضاشاه کمتر از برقع استفاده می‌شد. پس از خلع رضاشاه اهالی هرمزگان دوباره به استفاده از برقع رو آوردند.

در خصوص ریشه‌های فرهنگی و تاریخ برقع اطلاع کاملی در دست نیست، برخی می‌گویند در زمان‌های دور همسر یکی از حاکمان هرمزگان نقصی در چهره داشت که برای پوشاندن آن نقص پوشش مخصوصی را به خیاط خود سفارش داد و پس از آن، این حجاب چهره در میان سایر زنان نیز رواج پیدا کرد.

برخی دیگر رواج آن را از دوران حکومت پرتغالی‌ها بر جنوب ایران دانسته‌اند که زنان از آن به عنوان حجاب برای پوشش صورت خود از مردان نامحرم استعمارگر استفاده می‌کردند. البته برخی بر این باورند که خود پرتغالی‌ها برقع‌پوشی را در کرانه‌های خلیج فارس رواج داده‌اند.

«محمد خطیبی‌زاده» پژوهشگر هرمزگانی در کتاب «پوشش مردم هرمزگان» می‌نویسد: در سنت ما ایرانیان در عرف و عادت‌ها و تقلیدهایمان و در آداب و رسوم زنان ایرانی برقع وجود نداشت و این سنت غیرایرانی است. خاستگاه اصلی برقع، یونان بوده و از آن جا به اسپانیا و سپس به بیابان طوارق و سرزمین

بربرها و کرانه‌های عربستان و سرانجام به کرانه‌های شمالی دریای پارس از جمله استان هرمزگان راه یافته است.

وی می‌نویسد: عادت زنان یونان قدیم این بوده که چهره خود را به وسیله گوشه‌ای از روسری می‌پوشاندند. بعضی از زنان یونانی در مناطق مختلف این کشور با یک نوع روپوش مخصوص که در جزایر کوس و وار کوس ساخته می‌شد روی خود را از دیگران پنهان نگه می‌داشتند. این نوع روپوش به طرز بسیار لطیفی بافته می‌شد که ظاهری شفاف و درخشان داشته است.

برخی نیز وجود شرایط آب و هوایی و اقلیمی این منطقه و وجود آفتاب تند، سوزان و گرمای شدید را علت رواج این پوشش در میان زنان هرمزگانی برای حفاظت در برابر آفتاب‌سوختگی عنوان می‌کنند.

خطیبی‌زاده با بیان اینکه برقع حدود ۴۰۰ سال است که مورد استفاده زنان بندرعباس است، نوشته: در شهرهای ساحلی استان هرمزگان دختران و زنان از گذشته خیلی دور از برقع برای پنهان نگه داشتن چهره خود از افراد نامحرم به عنوان حجاب استفاده می‌کردند و در شهر بندرعباس حدود ۴۰۰ سال است که روبند و نقاب مورد استفاده قرار گرفته است.

براساس تحقیقات عده‌ای معتقدند برقع بیشتر مختص بانوان بندری اهل سنت است، زیرا دارای تعصبات مذهبی شدیدتری هستند، این در حالی است که بانوان شیعه نیز از برقع استفاده می‌کنند.

در فرهنگ هرمزگانی‌ها برقع را فقط در روز و تا پیش از اذان مغرب می‌پوشند زیرا معتقدند پوشیدن برقع در شب شگون ندارد. همچنین آن را در هنگام خوردن و آشامیدن، زمانی که مرد نامحرمی در آن حوالی نباشد بالا می‌زنند.

«احسان میرحسینی» در «پژوهش‌نامه فرهنگی هرمزگان» در پژوهشی با عنوان بررسی ویژگی‌های زیبایی‌شناسی برقع‌های زنان ساکن حاشیه خلیج فارس می‌نویسد: برقع در مناطق گوناگون حاشیه خلیج فارس با توجه به شرایط مختلف اقلیمی، اعتقادی، اجتماعی و فرهنگی به انواعی تقسیم می‌شود که متناسب با شرایط آن منطقه است. دلایل استفاده از برقع

پوشش صورت خانم‌های هرمزگانی یکی از مهم‌ترین نمادهای فرهنگی منطقه به‌شمار می‌رود

برقی زیر برقع